

(สำเนา)

บรรพตึกเรื่องธงชาติ

ธงอันเป็นเครื่องหมายสำคัญของประเทศสยาม เดิมใช้
ผ้าสีแดงเกลี้ยง ครั้นในรัชกาลที่ ๑ โปรดเกล้าฯ ให้บรรดา
เรือหลวงใช้รูปจักร อันเป็นนาม สัญญาพระบรมราชวงศ์ ลงไว้
ในกลางธง ต่อมาในรัชกาลที่ ๒ โปรดเกล้าฯ ให้ทำรูป
ช้างเผือกลงในกลางวงจักรใช้เป็นธงเรือหลวง ครั้นรัชกาล
ที่ ๔ โปรดเกล้าฯ ให้จัดระเบียบธงเปลี่ยนแปลงขึ้นใหม่
๔ ชนิด คือ (๑) ธงเรือค้าขายของชาวสยามพื้นแดงมีรูป
ช้างเผือก (๒) เรือหลวงใช้ธงพื้นสีขาวมีรูปช้างเผือก
(๓) ธงประจำพระองค์ พื้นนอกสีแดงพื้นในสีขาว กลาง
มีมหาพิชัยมงกุฏและเครื่องสูง ๗ ชั้น ๒ ข้าง (๔) ธงอัยราพต
สำหรับชักขึ้นบนเสาในพระบรมมหาราชวัง ในเวลาที่มิได้

~

เล่ม ๔๔ หน้า ๒๗๔ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๔๗๐

ประทับอยู่ ครั้นรัชกาลที่ ๕ โปรดเกล้าฯ ให้ออกพระราชบัญญัติมีกำหนดธง ๑๕ ชนิด ฉะเพาะธงชาติ ใช้พื้นสีแดง กลางเป็นรูปช้างเผือก สำหรับใช้ในเรือทั้งหลายของพ่อค้า และของสามัญชนชาวสยาม ถ้าเป็นธงราชการใช้รูปช้างทรง เครื่องยืนแท่น (พระราชบัญญัติลงวันที่ ๑ ธันวาคม ร.ศ. ๑๑๘ พ.ศ. ๒๔๔๒ ราชกิจจาเล่ม ๑๖ หน้า ๕๔๑) ต่อมาในรัชกาลที่ ๖ โปรดเกล้าฯ ให้ออกพระราชบัญญัติธงแก้ไขขยพระราชบัญญัติเดิม มีธงรวม ๒๐ ชนิด ฉะเพาะธงชาติใช้พื้นสีแดง กลางเป็นรูปช้าง (เหมือนในรัชกาลที่ ๕) ส่วนที่เปลี่ยนจากเดิมได้แก่ธงราชการ มีอาทิคือ ธงมหाराชเป็น พระครุฑพ่าห์ (พระราชบัญญัติลงวันที่ ๒ มีนาคม ร.ศ. ๑๒๕ พ.ศ. ๒๔๕๓ ราชกิจจาเล่ม ๒๗ หน้า ๑๗๖) ครั้นภายหลังโปรดเกล้าฯ ให้ออกประกาศแก่ธงชาติเป็นพื้นสีแดง กลางเป็นรูปช้างเผือกยืนแท่น สำหรับเป็นธงราชการ ส่วนธงค้าขายรูปสี่เหลี่ยมพื้นแดง มีแถบขาว ๒ ผืนทาบภายใน (ประกาศลงวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๕๕ ราชกิจจาเล่ม ๓๓ หน้า ๒๓๘) เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๐ โปรดเกล้าฯ ให้ออกพระราชบัญญัติธงเพิ่มเติม มีส่วนสำคัญที่เปลี่ยนแปลงคือธงชาติใช้ธงรูปสี่เหลี่ยมรี มีแถบสีน้ำเงินแก้อยู่กลาง มี

วันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๔๗๐ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๔๔ หน้า ๒๗๕

แถบขาวประกอบข้างละแถบ แล้วมีแถบสีแดงประกอบ
ชั้นนอกอีกข้างละแถบ (คือธงที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้) เรียกว่า
ธงไตรรงค์ ให้ใช้ในเรือพ่อค้าทั้งหลาย และในหน้าที่ต่าง ๆ
ของชนชาวสยาม (พระราชบัญญัติลงวันที่ ๒๘ กันยายน
พ.ศ. ๒๔๖๐ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๓๔ หน้า ๔๓๖)

เหตุที่ทรงเปลี่ยนธงข้างเป็นธงไตรรงค์นั้น เพราะทรง
พระราชดำริเห็นว่า ธงข้างทำยาก และไม่มีใครได้ทำแพร่หลายใน
ประเทศ ที่มิขายอยู่คาดคั้นในตลาดมักจะเป็นธงที่ทำมาจาก
ต่างประเทศ ประเทศที่ทำไมรู้จักข้าง ทำรูปร่างไม่น่าดู
ทั้งคนใช้ถ้าไม่ระวังก็มักจะชักธงกลับ ทำให้เป็นที่น่ารังเกียจ
รำคาญ จึงโปรดเกล้า ฯ ให้เปลี่ยนเป็นธงไตรรงค์ซึ่งทำ
ได้ง่าย และใช้ไม่ผิด

การเปลี่ยนเป็นธงไตรรงค์ แม้จะเป็นการสะดวกก็จริงอยู่
แต่อาจจะเห็นเป็นหลายทาง เช่นชาวต่างประเทศไม่มีใคร
รู้จักธงไตรรงค์ว่าเป็นธงชาติของสยาม แต่ธงข้างนั้นรู้จักกัน
ทั่วไป ทั้งชาวต่างประเทศก็นิยมอยู่แล้ว ใช้แต่เท่านั้น
ธงไตรรงค์ ก็ยังมีลักษณะ คล้ายคลึงกับธงชาติของบางประเทศ
และคล้ายคลึงกับธงของบริษัทบางแห่งด้วย จึงไม่เป็นการ
ชัดเจนว่าเป็นธงชาติของประเทศสยามเหมือนอย่าง ธงข้างซึ่ง
ไม่มีธงของประเทศใดเหมือน จึงทรงเห็นเป็นข้อควรคำนึง

เล่ม ๔๔ หน้า ๒๗๖ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๔๗๐

มีข้อควรพิจารณา ๕ สถาน คือ (๑) เลิกธงไตรรงค์ใช้
ธงช้างแทน หรือ (๒) ใช้ธงช้างเป็นธงราชการ ใช้ธงไตรรงค์
เป็นธงชาติ หรือ (๓) ใช้ธงช้างเป็นธงราชการ และเป็น
ธงชาติ ใช้ธงไตรรงค์เป็นธงสำหรับประเทศ ใช้ในการ
ตกแต่งสถานที่ในวันรื่นเริง เป็นต้น หรือ (๔) ใช้ธงไตรรงค์
ผสมกับธงช้างพื้นแดงในธงเดียวกัน หรือ (๕) คงไว้ตาม
รูปเดิมอย่างเดิวนั้น

เพื่อให้การใช้ธงต้องเปลี่ยนบ่อย ๆ จึงมีพระราชประสงค์
จะทรงฟังความเห็นส่วนมากประกอบพระบรมราชวินิจฉัย จึง
มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ ให้ราชเลขาธิการบรรพทิศ
พระราชกระเสมาให้ท่านที่เป็นองคมนตรีทราบ เพื่อกราบ
บังคมทูลถวายความเห็นว่าจะควรใช้ธงสถานใดจึงจะดี คำ
กราบบังคมทูลนั้น ขอให้เป็นถ้อยคำอันเด็ดขาดอย่าโคลง
เคลง ถ้าหากจะต้องการอธิบายถวายความเห็นเพิ่มเติมอีก
บ้างก็ได้แต่อย่าให้ยืดเยื้อนัก ให้องคมนตรีถวายความเห็น
มาภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันได้รับบรรพทิศ

กรมราชเลขาธิการ

วันที่ ๗ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๐